

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravnški prostori:
2657 South Lawndale Ave.

Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXIV.

Cena lista je \$6.00

Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.

CHICAGO, ILL., PETEK, 3. APRILA (APRIL 3), 1942

Subscription \$6.00 Yearly

ŠTEV.—NUMBER 66

Acceptance for mailing at special rate postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Angleška letala spet metala bombe na pariško predmestje

Velike tovarne tovornih avtov v Poissyju tarča bombardiranja iz zraka. Japonske čete prebile bojno črto na Bataanskem polotoku, toda brambovci so jih vrgli nazaj v protinapadu. Japonci se izkrcali v Akyabu, burmski luki, sto milj stran od Indije. Avstralija reorganizirala vojaško poveljstvo. Velike nemške izgube v bitkah z Rusi pri Kalininu in Leningradu

London, 3. apr.—Angleški letalci so izvršili dva uspešna napada na Matfordove tovarne v Poissyju, pariškem predmestju, ki izdelujejo avte za nemško armado. Napada se je udeležilo veliko število bombnikov in bombe, ki so jih vrgli, so povzročile veliko škodo. Istočasno so drugi roji angleških letal bombardirali industrijska središča v Nemčiji in okupiranih državah.

Na drugi strani so Nemci metali bombe na angleško obrežje ob Rokavskem prelivu, ki so porušile več objektov in ubile ter ranile doslej še ne ugotovljeno število civilistov.

Washington, D. C., 3. apr.—Japonci so v napadu prebili bojno črto ameriških in filipinskih čet na Bataanskem polotoku, a so bili pozneje v protinaskoku vrženi nazaj z velikimi izgubami, poročajo vojni departement. Več japonskih vojaških enot je bilo zajetih in zdrobljenih v protinaskoku.

New Delhi, Indija, 3. apr.—Britske čete so se umaknile iz Proma, zapadnega sektorja obmejnega črte v Burmi, in formirale novo linijo na severni strani tega mesta, poročajo vrhovno poveljstvo. Kljub umiku je bilo prodiranje sovražnika proti bogatemu oljnemu polju v centralni Burmi ustavljeno.

Vest iz Čungkinga, Kitajska, pravi, da so se nove japonske čete izkrcale v Akyabu, luki v zapadnem delu Burme, ki je samo sto milj oddaljena od Indije.

Washington, D. C., 2. apr.—Mornarični departement je naznanil, da so bile nadaljnje tri osištne podmornice potopljene na Atlantiku. Skupno število podmornic, potopljenih na Atlantiku, v zadnjih tednih je naraslo na 28. Sedem je bilo potopljenih na Pacifiku, ostale pa na Atlantiku.

Vojni departement poroča, da so ameriške in filipinske čete razdeale japonske vojaške naprave pri Zamboangi, otok Mindanao. Dvainsajet skladišč orožja in municije so napadali pognali v zrak z dinamitom.

New Delhi, Indija, 2. apr.—Britske čete so se izmuznile iz pasti pri Promu, Burma, kjer se odpira pot proti oljnemu polju. Kitajska vojaška posadka okrog 6000 moč je zavojevana v srditih bitkah z Japonci pri Toungooju in ameriški general Joseph W. Stilwell ji je poslal pomoč.

Poveljstvo avstralske armade je bilo reorganizirano po konferenci med generalom MacArthurjem in premierjem Curtinom, katere se je udeležilo tudi avstralski vojni minister Forde. Za poveljnika oborožene sile na kopnem je bil imenovan general Thomas Blamey. General Henry G. Bennett, poveljnik avstralske vojaške posadke v Singapurju, ki je pobežnil v Avstralijo, preden so Japonci zasedli to britsko trdnjavo, je bil imenovan za poveljnika tretjega avstralskega armadnega zbora.

Avstralija je pozvala vse moške v starosti 18 do 45 let k rokoju. Vsi se morajo takoj prijaviti za vojaško službo.

London, 2. apr.—Poročila iz Moskve omenjajo srdite bitke med Rusi in Nemci v Donski kotlini, od katerih izida zavise operacije na vseh ruskih frontah. Nemci in Rusi so vrgli rezervne čete v te bitke.

Radijsko naznanilo iz Moskve pravi, da so ruski vojaški oddelki prodrl v sektor pri Vitebsku, ki je oddaljen samo 70 milj od poljske meje. Naznanilo vsebuje tudi zagotovilo poljskim prebivalcem, da je osvoboditev blizu.

Kujbišev, Rusija, 2. apr.—Ruska armada, kateri poveljuje general Ivan S. Konev, je zadala težak udarec nemški oboroženi sili na fronti pri Kalininu. V bitki, ki je trajala dva dni, je padlo čez 7000 nemških vojakov. Rusi so v ofenzivi reokupirali tudi 34 mest in vasi.

Sovjetske čete so izvajale uspehe tudi na južni fronti. Naskoki Hitlerjevih legij na Sevastopol, mornarično bazo na Krimu ob Črnem morju, so bili odbiti. Nemci so izgubili 45.000 vojakov v teh naskokih.

Berlin, 2. apr.—Vrhovno poveljstvo poroča, da so nemške čete poglnele Ruse z utrjenih pozicij na fronti severovzhodno od Oria, strateškega mesta, ki leži dvesto milj južno od Moskve. Poročilo dostavlja, da so bili ruski napadi na nemške postojanke v Donski kotlini odbiti.

Gibraltar, 2. apr.—Osiščna letala so se večerj pojavila nad to britsko trdnjavo ob vhodu v Sredozemsko morje. Protiplovske baterije so začele bruhati krogle in pognale letala nazaj. Ta so vrgla le nekaj bomb, ki pa niso povzročile nobene škode.

Valetta, Malta, 2. apr.—Šest nemških bombnikov, ki so napadli to britsko otoško trdnjavo, je bilo sestreljenih, trije pa poškodovani. Ta je bil že tretji osišt napad na otok v zadnjih 24 urah.

Japonski guverner prišel v Manilo

Washington, D. C., 2. apr.—General Jasuhiko Asaka je dopel v Manilo, glavno filipinsko mesto in prevzel urad guvernerja, se glasi vest iz zanesljivih virov. On je bil poveljnik japonske armade, ki je okupirala kitajsko mesto Nanking v decembru 1. 1937 in čigar čete so takrat masakrirale več tisoč kitajskih civilistov, moških, žensk in otrok. To klanje je izrazilo ogorčenje po vsem svetu in to kitajska vlada je kmalu potem odpovedala generala.

Rusija mora dobiti večjo pomoč

Roosevelt okrcal visoke uradnike

Washington, D. C., 2. apr.—Predsednik Roosevelt je poslal ostro pismo visokim vladnim uradnikom z zahtevo, naj odstranijo vse ovire, ki zadržujejo in zavlačujejo pošiljanje orožja in drugega materiala v Rusijo. Vojni in mornarični departement sta tudi dobila pismo.

Roosevelt pravi, da program pošiljanja materiala se ne izvaja v smislu sklenjenega dogovora s sovjetsko vlado. Amerika je po vstopu v vojno obljubila Rusiji, da bodo njena naročila izpolnjena do prvega marca, pred začetkom nemške ofenzive, katero je Hitler napovedal v svojem nedavnem govoru.

Predsednik insistira, da se mora dotok ameriškega orožja na ruske fronte povečati, ker je to v soglasju z dogovorom s sovjetsko vlado. Za financiranje izvajanja programa je Rusija dobila kredit v vsoti milijarde dolarjev.

Administracija je zavzela stališče, da glavno upanje za zmago zaveznikov je v uspešni ruski protiofenzivi proti Hitlerjevimi legijam, dočim nekateri uradniki, zlasti oni v vojnem in mornaričnem departementu, se ne strinjajo s tem. Ti naglašajo, da Amerika potrebuje orožje za oborožitev svoje armade, dočim drugi trdijo, da bo zmaga nad osištjem prej prišla, če se orožje ne rabi le v vezbalne svrhe, temveč v aktualnih bitkah na ruskih frontah, da se zlomi nacistična oborožena sila.

Lov na člane nacijskega bunda

Čiščenje se prične v Chicagu

Washington, D. C., 2. apr.—Na podlagi evidence, katero je zbral federalni justični departement v zadnjih dveh letih, se bo začel splošen lov na bivše in sedanje člane Nemško-ameriškega bunda, nacijske organizacije, po vsej Ameriki. Čiščenje se bo začelo v Chicagu in potem raztegnilo na druga mesta.

Justični departement je napovedal, da bo ob koncu tega leta najmanj tisoč bundovcev in članov sorodnih organizacij aretiranih in poslanih v internacijska taborišča. Mnogim bodo odvzete državljanke pravice; ko bo vojna končana, bodo poslani v svoje rojstne dežele.

Sodno postopanje za odvzete državljanjskih pravic se bo pričelo v Chicagu ta teden, potem pa pridejo v Milwaukee, Detroit, New York, Cleveland in mesta na zapadu na vrsto. J. Albert Woll, federalni pravdnik za severni Illinois, ki vključuje Chicagu, je odpoval v Washington s seznamom imen članov nacijskega bunda. Tam se bo sestel s federalnimi pravdniki iz drugih držav in se posvetoval z njimi o akciji.

Justični departement bo udaril tudi po drugih osištih naklonjenih organizacijah. Nastopil bo proti Williamu D. Pelleyju, bivšemu voditelju srebrnosrajčnikov. Fritz Kuhn, vodja nacijskega bunda, ki se nahaja v Sing Singu, bo najbrže izgubil državljanstvo. On je bil obsojen in poslan v zapor na obtožbo, da je ponesrežil veliko vsoto denarja iz blagajne svoje organizacije.

LAVALOV VPLIV V FRANCISI SE POVEČAL

Anglija pazno zasleduje razplet dogodkov

VODJA DESNICAR-SKE GRUPE ARE-TIRAN

London, 2. apr.—Tukajšnji politični krogi pazljivo sledijo dogodkom v Franciji in opazujejo znamenja, ki kažejo, da vpliv Pierre Lavalja, sovražnika Velike Britanije in zagovornika poglobitve kooperacije med Francijo in Nemčijo, narašča. Tu prevladuje mnenje, da bo Laval postal diktator Francije, če se bo premier Petain uklonil Hitlerjevemu pritisku, dočim bo slednji vodja le po imenu.

Petain je morda iskren v svojih zagotovilih ameriški vladi, da ne bo izročil bojne mornarice Hitlerju in da francoski otoki v bližini zapadne hemisfere ne bodo služili kot baze osištih podmornic na napade na zavestne ladje in parnike, toda on morda ne bo mogel izpolniti obljub. Dve glavni Petainovi želji sta povratek francoske vlade v Pariz in izpuštev francoskih vojni ujetnikov iz nemških taborišč. Hitler bo dal koncesije Petainu le, če bo Laval dobil vodilno pozicijo v kabinetu.

Admiral Jean Darlan, podpredsednik vlade in zunanji minister, ne igra važne vloge v zadnjih mesecih. On je vodja male skupine Francozov, ki so za poglobitev kooperacije z Nemčijo. Da se to doseže, je pripravljen izročiti bojno mornarico in strateške baze nacijem.

Italija je obnovila stare zahteve na račun Francije in s tem povečala pritisk na Petaina. Ameriška diplomacija je tudi aktivna v Vichyju in govori o drastičnih posledicah, ki pridejo, če si Francija nakopa sovraštvo Amerike. Med francoskimi voditelji je Laval edini, ki bi riskiral vojno z Ameriko.

Vichy, Francija, 2. apr.—Carlos de Ambrosio Martins, militantni desničar in vodja "proteksijske grupe", ki je držala Lavalja pod policijskim nadzorstvom v decembru 1. 1940, ko je bil odstavil kot član Petainovega kabineta, je bil aretiran. Z njim vred je bilo aretiranih deset njegovih pristaev. Martin je skušal preprečiti nedavni sestanek med Lavalom in Petainom, a ni uspel. Domneva je, da je to vzrok aretacije.

Moskva poroča o izgredih v Nemčiji

Tujci in ženske delajo na železnica

Moskva, 2. apr.—Uradna časnikarska agentura Tass poroča o demonstracijah in izgredih v nemških mestih. Nemške gospodinjice in matere so zahtevale kruha za svoje otroke in proti njim so bile poslale napadalne čete, ki so začele streljati. Demonstracije in izgredi so sledili naznanilo o redukciji odmerkov živeža in drugih potrebščin.

Tass poroča, da so se izgredi in demonstracije vršile v Kölnu, Chemnitzu, Dusseldorfu in Hamburgu. Demonstrantje so se zbrali pred uradi nacistične stranke in kričali: "Dajte nam kruha!" in "Končajte to blazno vojno!"

Bern, Švica, 2. apr.—Nacistična oblast so upostile 80.000 nemških žensk, 90.000 delavcev iz drugih dežel in 20.000 vojni ujetnikov na železnica, da zamaše vrzeli, ki so nastale kot posledica vpoklica izurjenih delavcev k orožju, se glase sem

Domače vesti

Čikaška vest

Chicago, — David in Alma Bostič, člana društva 559 SNPJ, sta 31. marca dobila hčerko prvorojenka. Frank in Ana Bostič, znana stara čikaška naseljenca, sta torej že drugi stari oče in stara mati. Njuna hči Anna Towner je namreč 24. febr. t. l. porodila sina prvorojenca. Čestitke!

Dva nova grobova v New Yorku
New York City.—Dne 30. marca je v Glendalu na Long Islandu umrl Peter Rovtar, star 73 let in rojen v Kamni gorici pri Radovljici. V Ameriki je živel 36 let in zapuša ženo, pet sinov tri hčere in brata. — Dne 29. marca je pa umrla Mary Gostič, stara 73 let in doma iz Domžal na Gorenjskem. V New Yorku je bila 37 let in zapuša nečaka, ki je pri vojakih.

Is West Virginije

Clarksburg, W. Va.—Pred dnevi je tu umrl Matt Turković, star 65 let in rojen v Slapjanah pri Jelšani na Primorskem. Spadal je k ABZ.

Coloradske novice

Colorado Springs, Colo.—Pred kratkim je tukaj umrl Frank Trinajstič, star 62 let in doma iz Sv. Mateja na Primorskem. Zapuša ženo, šest odraslih otrok in brata. — V Pueblu je pred dnevi umrl mladenič E. J. Arko, ki zapuša starše. Njegov oče John Arko je doma iz Malih Lašč na Dolenjskem.

Is Gornjega Michigana

Calumet, Mich.—Dne 27. marca je umrl drugi star naseljenec John Zalec v starosti 72 let. Rojen je bil v Speharju, občina Vrh v okolici Vinice v Beli Krajini in tukaj je bival 52 let. Zapuša čeno, sedem sinov, štiri hčere, tri brate in sestro.

Nov grob v Jolietu

Joliet.—Pred dnevi je umrl Ludvik Mavrič, vdovec, star 70 let in rojen v Metliki v Beli Krajini, odkoder je prišel v Joliet pred 40 leti. Zapuša sina.

Blum odločno zavrnil obdolžitve

Njegov režim ni zavlčeval oboroževanja

Riom, Francija, 2. apr.—Socialist Leon Blum in bivši francoski premier je odločno pobijal obdolžitve, da je njegov režim oviral in zavlčeval oborožitev Francije. On in polkovnik Jean Perre, ki je poveljeval oklopnim enot v vojni z Nemčijo, sta se na obravnavi pred vrhovnim sodiščem zapletla v besedni dvoboj glede vprašanja, kdo je prav za prav odgovoren za poraz Francije v vojni z Nemčijo.

Perre je trdil, da so stavke, ko je bil Blum na vladnem krmilu, ovirale produkcijo tankov. Francija bi morala imeti 2000 tankov ob koncu leta 1938, toda to število je dosegla šele naslednje leto. Dalje je rekel, da je Blumov režim zavlekel produkcijo tankov najmanj za šest mesecev.

Blum je to in druge obdolžitve ostro zavrnil in poudaril, da so člani armadnega štaba spali, namesto da bi pripravljali Francijo za prihajajočo vojno. On je okrcal tudi generala Jeana Langloisa, ki je izrekel slično obdolžitev.

Izgon Japoncev iz San Diego

San Francisco, Cal., 2. apr.—Izgon vseh Japoncev, državljanov in nedržavljanov, iz San Diego in okolice, kjer so letalske tovarne, je večerj odredil general John L. DeWitt, poveljnik vojaškega distrikta v Californiji. Evakuacija Japoncev bo izvršena v tem in prihodnjem tednu.

dospela poročila. Ženske pravilno službo zavrtačev in izprevoznikov.

Cripps skuša doseči kompromis

Posvetovanja z indijskimi voditelji

New Delhi, Indija, 2. apr.—Stafford Cripps, član Churchillovega kabineta, ki je bil poslan v Indijo, da pridobi voditelje političnih strank za kooperacijo z Veliko Britanijo v vojni proti osištim silam, se trudi v naporih za sklenitev kompromisa. Ponudbo, da Indija dobi neodvisnost ali status dominiona po vojni, so Indijci zavrnili.

Jawaharal Nehru, vodilna osebnost v Vseindijskem kongresu, nacionalistični stranki, in Maulana Abdul Kalam Azad, načelnik Muslimanske lige, sta večerj konferirala s Crippsom. Slednji jima je povedal, da mora Indija sprejeti britsko ponudbo. Sporna kost v pogajanjih je zahteva, da mora Indija imenovati obrambnega ministra. Če bo ta zahteva odbita, ni upanja, da bodo pogajanja uspešna.

Indija je v nevarnosti japonske invazije. Možno je, da bo dobila večjo besedo glede vodstva svoje lastne obrambe. Cripps je dejal, da bo zapustil Indijo prihodnji ponedeljek, toda v zadnjem momentu se je premislil. On še vedno upa, da bo pridobil voditelje indijskih političnih grup za kompromis.

Vojna znižala uvoz sladkorja

Bunker orisal nastale poteškoče

Washington, D. C., 2. aprila.—Ellsworth Bunker, načelnik sladkorne divizije v federalnem odboru za produkcijo, je pri zalašanju pred kongresnim odsekom povedal, da je uvoz sladkorja v Ameriko padel za 50 odstotkov v tem letu. On je predsednik National Sugar Refining Co., New York.

Padec uvoza je pripisal vojni, ne pomankanju. Sladkorja je dovolj na Kubi in Portoriku, toda plova parnikov je ovirana zaradi aktivnosti sovražnih podmornic. Bunker je omenil, da ne verjame, da se bo situacija kmalu izboljšala. Dalje je rekel, da bo sladkor prihajal v Ameriko po drugi poti, ko bo ustanovljena nova prometna črta od Kube in Portorika do Amerike.

Bunker je dejal, da bo Kuba povečala produkcijo sladkorja, ker je cena poskočila, za najmanj 500.000 ton letno. Prav tako Florida in Louisiana.

Senator James E. Murray, demokrat iz Montane, je priporočal konstrukcijo novih sladkornih čistilnic in povečanje produkcije sladkorne pese v zapadnih državah. Produkcija te se lahko poveča za 600.000 ton letno.

Vladni uradnik pobija Diesove obdolžitve

Washington, D. C., 1. aprila.—David Vaughan, uradnik v odboru za ekonomsko vojno, je zavrnil obdolžitve kongresnika Diesa, načelnika odseka, ki preiskuje neameriške aktivnosti, da se je družil s komunističnimi grupami. On je tudi zapret, da bo tožil kongresnika zaradi obrekovanja.

Tiskarska unija preklicala stavko

Boise, Idaho, 2. apr.—Dva tukajšnja dnevnika—Daily Statesman in Capital News—sta pričela ponovno izhajati, ko je tiskarska unija preklicala stavko, ki je trajala tri dni. Med unijo in izdajatelji je bil dosežen sporazum glede revizije medne lestvice in izboljšanje delovnih pogojev. Ostale sporne zadeve so bile poverjene v rešitev posebnemu odboru.

KONGRES ODLOŽIL AKCIJO O DELAVSKIH ZAKONIH

Kampanja za omejitev vojnih profitov

WALSH KRITIZIRA ADMINISTRACIJO

Washington, D. C., 2. apr.—Rooseveltova administracija je izvajala dvajsetdnevni moratorij glede delavskih zakonov, ko je senat sledil nižji abornici in se izrekel za odgoditev glasovanja o protistavkovnem načrtu, katerega je predložil senator Tom Connally, reakcionarni demokrat iz Texasa. Dosežen je bil sporazum, da bo ta načrt dan na glasovanje 20. aprila.

Connallyjev načrt določa "zamrzneženje" zapre delavnice, odpravo štirideseturnega delovnega tedna v industrijah, ki so udeležene v produkciji vojnega materiala, plače in pol za čezurno delo in dvojne plače za delo ob nedeljah in praznikih ter omejitev vojnih profitov. Dalje daje Rooseveltu oblast zasege vsake tovarne, v kateri nastane stavka.

Kongres je z odgoditvijo glasovanja o Connallyjevem načrtu dal delavskim unijam dvajset dni časa, v katerem bodo lahko izpolnile dano obljubo, da ne bo stavk v vojnih industrijah ali druge akcije, ki bi ovirale ameriške vojne napore. Ako se bodo v tem času pojavili nemiri in stavke, tedaj je gotovo, da bo kongres preklical delavske zakone. Kampanja za omejitev profitov se bo nadaljevala in postavljen bo strop nad cenami, kar naj bi preprečilo zahteve glede zvišanja mezd.

Roosevelt in člani njegove administracije so storili vse, kar so mogli, za preprečitev preklica delavskih zakonov. Administracija bo izkoristila oddih in skušala pridobiti voditelje delavskih unij in industrije za sporazum, ki naj bi ustavil propagando za razveljavljanje delavskih zakonov. Vprašanje je, če bo sploh uspela. Gotovo je, da reakcija ne bo držala križem rok in storila vse, da doseže svoj namen. Ona vidi v tem kritičnem času priliko za uničenje vseh pridobitev, ki so jih delavci izvajali v zadnjih letih.

Senator David I. Walsh, demokrat iz Massachusettsa, je v teku debate udrihal po Rooseveltovi administraciji in ji očital obstrukcijo. Njemu se je pridružil tudi senator Champ Clark, demokrat iz Missourija.

Francoski admiral Muselier resigniral

Washington, D. C., 2. apr.—Admiral Emile Muselier, poveljnik svobodne francoske mornarice, je resigniral, se glasi kablagram, katerega je poslal v Washington general Charles de Gaulle, vodja vseh svobodnih Francozov, iz Londona. De Gaulle pravi, da je Muselier izstopil tudi iz francoskega odbora v Londonu in da je njegovo pozicijo dobil neki drugi admiral. Vzrok resignacije ni bil pojasnjen. Muselier je bil poveljnik svobodnih francoskih čet, ki so pred nekaj meseci okupirale otoka St. Pierre in Miquelon v bližini Novofundlandije.

Poljske čete dospele v Perzijo

Ottawa, Kanada, 2. apr.—General Vladislav Sikorski, predsednik poljske vlade v izgnanstvu v Londonu, je tu povedal, da je poljska armada 60.000 dospela v Perzijo iz Rusije. Prihod te armade, ki je opremljena z modernim orožjem, je bil označen kot zaščitni korak proti nacijem, če bi se odločili za suneč proti Perziji.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združeno državo (raven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inosestavno \$6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cicero \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cena oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nemarotnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (April 30, 1942), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Popolnite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Hitlerjevo zadnje leto

Pred enim letom je Hitler se sam odločil, kje in koga naj udari, kam naj zapodi svojo železno bojno mašino. Pred enim letom je se lahko od izbiral svoje novo bojišče in izbral je Rusijo. Vsekar je hotel planiti v Rusijo že na pomlad, tako da bo za med poletjem poplavljen evropski del Rusije in dobil kavkaške oljne vrelce v svojo posest.

Tedaj pa se je prvič zgodilo, da mu je nekdo prekrizal lep načrt. Mala Jugoslavija mu je nastavila nogo in Hitler je prvič padel—in predno se je pobral, je bil načrt pokvarjen. Hitler ni maral vojne z Jugoslavijo; računal je, da je Jugoslavijo dobil na lep način, kakor je dobil Ogrsko, Rumunijo in Bolgarijo.

Hitler je mislil, da je ima Jugoslavijo v svojem žepu. Saj sta predsednik Cvetković in zunanji minister Marković 25. marca 1941 podpisala z njim pakt in mu dala prosto pot po jugoslovanskih tleh v Grčijo. Jugoslavija bi bila mirno okupirana v nekaj dneh in Srbi, Hrvatje in Slovenci bi bili mirno izročili Nemcem vse, kar so imeli. Tedaj pa je bila 27. marca Cvetkovičeva vlada čez noč strmoglavljena in na krmilo v Beogradu je prišel general Simović, ki je izjavil, da ne bo sramotne kapitulacije.

Prvič v svoji krvavi karieri in proti svoji volji in načrtu je imel Hitler pred seboj novo bojišče. Jugoslavija se ni hotela podati zlepa, zato jo je Hitler moral osvojiti s silo—ampak docela je ni osvojil in si jo pokoril še danes. Imel je—in še danes ima—krvavo kampanjo na zapadnem Balkanu in to dejstvo je zadržalo njegov pohod v Rusijo in njegovo popolno zmago v letu 1941. Hitler je prišel v Rusijo prekasno in predno je dosegel Moskvo, Leningrad in Kavkaz, ga je prehitela strašna ruska zima.

Danes, po enem letu, stoji stvar drugače. Danes Hitler nima več izbire, ne more več sam odločati. Letos—in kaj kmalu—mora Hitler udariti tam, kjer hočejo drugi. Udariti mora, če hoče ali noče, predvsem po Rusiji, ker dobro ve, če ne napne svojih zadnjih sil on, bo udarila Rusija, založena z novo bojno opremo iz Amerike in Anglije. Letos pojde zares!

Državni departament v Washingtonu je dobro informiran, kako je zdaj v Nemčiji. Pomožni državni tajnik Berle je pred kratkim poročal na podlagi teh informacij, da Nemčija ni pripravljena za nadaljevanje vojne v letu 1943—in če letos ne izvojuje odločilne zmage, se vsi odgovorni nemški funkcionarji dobro zavedajo, da je vojna izgubljena zanje. Nemški voditelji so računali, v skrajnem slučaju na dve leti vojne, toda glavni del njihovega programa je bil izčrpan z zimskim vojskovanjem na ruski fronti. Nemške boje industrije danes obratujejo čez vse določene mere in njihovi stroji so že tako polomljeni, da se komaj še gibljejo. Strojev ne popravljajo več, ker ni časa in ni delavcev na razpolago.

Hitler je torej v veliki stiski in njegova edina nada je, da vrže Rusijo na dve fronti, zato poziva in poziva Japonce, naj takoj udarijo v Sibirijo, da s tem odtegnejo velik del ruske armade in bojno opremo na vzhod. Vsi Hitlerjevi bojni načrti za desperatne udarce v tem letu—Turčija, Mala Azija, Gibraltar, zapadna Afrika—so odvisni od Rusije. Dokler Hitler ne zlomi Rusije, ne more voditi večje ofenzive kje drugje. Za nov napad na Rusijo Hitler člee vse vazalne države po Evropi za vojaške in material. Ogrji, Slovaki, Hrvatji, Rumunci, Bolgari in Italijani morajo dajati in dajati.

Glavno upanje za Hitlerja so pa Japonci. Nanje stavi Hitler svojo zadnjo karto. Zato jih je pogljal v vojno že v zadnjem decembru, upajoč, da bodo čez zimo počistili Pacifik in letošnjo pomlad lahko udarili na Rusijo. Japoncem se nič kaj ne ljubi vojna z Rusi v tem hipu, ampak sami ne morejo odločiti. Veliko raje bi napadli Indijo in osvojili Avstralijo, medtem pa naj Hitler mrcvari Rusijo, naka bi Japonska po ruskem porazu brez truda, okupirala Sibirijo.

Računi pa ne gredo prav ne Hitlerju in ne Japoncem. Tudi Japonci ne morejo več sami izbirati; danes imajo dve izbiri: ali se naj dobro utrdijo na Pacifiku, tako da jih zmagoviti zavezniki ne bodo mogli zlahka iztirati, ali pa naj pomagajo Hitlerju streti Rusijo. Ali je Hitler dovolj močan, da lahko drži ruske armade na mestu in obenem udari skozi Turčijo v Malo Azijo? Ako je, tedaj je prvi cilj Japoncem Indija in Avstralija, Rusija pa naj čaka. Če ni dovolj močan, tedaj Japoncem drugega ne kaže kot odložiti ofenzivo v Indiji in na Pacifiku in napasti Sibirijo.

Vprašanje zdaj je, koliko so Amerika, Anglija in Rusija pripravljene za takojšnjo ofenzivno akcijo. Vprašanje je, ali so vsestransko dovolj močne, da lahko ustavijo Hitlerja in Japonce kjer koli in zavlečejo vojno čez letošnje poletje in jesen do prihodnje zime—ko bo Nemčija docela izčrpana in nezmožna za nadaljevanje vojne.

Odvisno je od Rusije same in prav tako je odvisno od Amerike in Anglije, da Nemčija in Japonska letos nikjer ne dosežeta večje zmage.

Večja zavezniška ofenziva, bodisi na zapadu Evrope, bodisi na vzhodu, to je na Balkanu, bodisi na severu Evrope, kjer koli, bi zelo zmešala Hitlerjeve zadnje račune. Vprašanje je, če so zavezniški dovolj pripravljeni za takšno ofenzivo, katera mora biti močna in tako obsežna, da potegne najmanj dva milijona Nemcev z ruske fronte kam drugam.

To je Hitlerjevo zadnje leto. V tem letu mora Hitler zaključiti vojno z znano ali porazom. Zavezniški morajo poskrbeti, da Hitlerjeve zmage letos ne bo, naka so lahko zagotovljeni, da pride njilova zmaga prihodnje jesen ali zimo.

Glasovi iz naselbin

Križeva pot življenja—III

Indianapolis, Ind.—Moram se povedati, kako sem šla nekoč k spovedi v Cerknici, ko je bil misijonar. Misijonar me vpraša, kakšne časnike berem. Povem mu, da vse, kar mi pride v roke. Vpraša me, če sem na kakšen list naročena. Odgovorim, da na Napredek in Domoljub. Tedaj je začel razsajati in kričati, da je Napredek protiverški list in da mi ne da odveze, če ga ne pustim. Objubila sem, da ga ne bom več brala.

Pride list prvi dan in ga skrijem, prav tako drugi in tretji dan, kar me starejša hčerka vpraša, kje je Napredek. Povem ji, kako je bilo pri spovedi, ona se mi pa smeje. Grem po list in ga zopet berem. Blizu se velika noč in grem k spovedi h domačemu kaplanu, kateremu povem, kako je bilo pri misijonu.

Kaplan je bil ravno tak kot misijonar, ampak jaz se mu nisem hotela podati in sva se prepirala. Rekel je, da je že petnajst let duhovnik, toda take ženske še ni imel pred seboj. Ko sem mu povedala, da imam otroke, je bil posebno hud, češ, da jih zastrupljam. "Ja, s papirjem jih zastrupljam!" mu odgovorim. "V svetovni vojni jih pa nisem imela s čim, ker ni bilo kaj jesti in takrat nas ni nihče videl. Ako bi bil ta list tako brezverski, bi ga ustavili." Vprašam ga tudi, kakó on ve, da je ta list brezverski. Pravi, da je v Ljubljani nastavljen duhovnik, ki prebere vse liste in potem duhovnikom pove. Vpraša me, kje so taki ljudje doma kot sem jaz. Povem mu, da sem Dolenjka. Ker je bil tudi on Dolenjec, mi je dal odvezo. In tako jaz berem vse liste, ki mi pridejo v roke.

Nekoč mi je mož pisal, da bo prišel domov. Odgovorim mu, da bi bilo bolje, če bi jaz prišla za njim, ker doma je težko življenje, čeprav sem za poslani denar kupila gozde in njive. Mož je pristal na moj predlog in mi poslal vse potrebno za potovanje. S sinom Frankom, ki je bil tedaj star devet let, sva odpotovala 30. septembra 1929. Težka je bila ločitev od moje hčerke, ki sem jo doma pustila in tudi ne vem, če se bomo še kdaj videli.

Z mano je potovala tudi Tončka Garbajs. Šla je v Barberton, O., k teti in se potem poročila s Frankom Kramarjem iz Farrela, Pa. Kot sem v listu brala, je že pred par leti umrla. Zelo sem jo rada imela, ker bila je moj dekle.

Moj mož tukaj čevlje popravlja, ima svojo delavnico in gre še precej dobro. Ko sem se vrnila v Ameriko, sem pričela delati v tovarni Ilinganki, kjer sem delala pet let. Potem sem nekaj časa delala v neki drugi tovarni, naka sem dobila delo pri Armour & Co., kjer sem delala pet let. Sedaj sem pa še štiri mesece v bolniški postelji. Zdaj sem že toliko boljša, da hodim malo po hiši. Ampak mi je zelo dolgčas, ker sem največ sama doma in premišlujem o mojem življenju. Doživela sem več slabega kot dobrega. Sedaj je toliko bolje, da grem sama po Prosveto, ko jo pismonoša prinese, prej sem pa morala čakati, da mi jo je kdo prinesel. Ampak dnevi so dolgi in jo hitro preberem.

Kot sem že omenila, je prišel z menoj tudi moj sin iz starega kraja. Tam je hodil že tri leta v šolo, tukaj pa je hodil v Holy Trinity in potem v tehnično šolo. Potem je šel v Detroit in v New York. Zdaj dela za International Business Machine v Daytonu, O. Tako nimam nobene otroka doma in sva sama z možem. Ampak tudi sin Frank pričakuje, da bo moral iti kmalu v službo Strica Sama, ker je bil že pri naboru.

In tako je konec mojih doživljajev. Lepo se zahvalim SNPJ za tako hitro plačevanje bolniške podpore. Dokler sem bila zdrava, nisem vedela, kako velikega pomena je jednota, ampak v boleznih človek spozna, kako potrebna so podpora društva.

Jaz sem zavarovana pri SNPJ in ABZ. Kot sem že omenila, sem bila operirana na nogi. Ker pa take operacije ni v pravilih, sem naredila prošnjo na obe društvi, če bi mogli kaj pomagati. Od SNPJ sem dobila \$15, glavni tajnik ABZ pa je odgovoril, da take operacije ni v pravilih in nisem nič dobila. Tako, bratje in sestre, zdaj vidite, katera organizacija je boljša. Čez SNPJ je ni. Mi smo vsi štirje—jaz, mož, sin in hči—njeni člani.

Končno se zahvaljujem vsem mojim prijateljem, ki so me tako redno obiskovali v moji boleznini pomagale. Prav lepa hvala posebno Frances Medli, ker ona ni zamudila dneva skozi tri mesece, da bi me ne obiskala. Lepa hvala tudi moji sosedji Mary Lampret.

Josephina Mivc. 34.

Miss Flu in petokolonci

Rock Springs, Wyo.—Ker se že dalj časa nisem oglašil, naj povem, da sem imel obisk. Na obisk je namreč prišla miss Flu in ker ji je bilo zelo všeč pri meni, je kar ves teden ostala, tako da sem jo moral že kar zgrda pregnati, naj gre, odkoder je prišla. Ampak ni hotela nič slišati. Šele ko sem ji česna in tobaka objubil, je "zmufala", za spomni pa mi je pustila lepo porčijo kašlja. Upam pa, da bom tudi tega pregnal kam naprej.

Sedaj nimam drugega dela, kot da čitam in kašljam. Dobim v roke Ave Marijo, kjer vidim članek z naslovom "Nevernim Tomažem". V tem članku nekdo nas Slovence imenuje—petokolonce in izdajalce. Ni težko uganiti, kdo je napisal tisto grdobilo. Ampak ni lepo od človeka, ki bi moral učiti mir in ljubezen na zemlji, toda dela ravno obratno. Vidi se mi, da je on znotraj Judež, zunaj pa Kristus, znotraj umazan, zunaj čist. Njemu ni treba navadnih ljudi zmerjati z izdajalci. Teh tičev on lahko največ dobi med svojimi kolegi, pa naj bo tukaj ali v stari domovini. Kar spomni naj se kot ritarjev pri raznih vladah in med kapitalisti in bo kmalu imel dovolj družine. Ako pa še po prižnicah in spovednicah pogleda, bo videl, da so oni največ držali ljudstvo k tlu, ga plašili s hudim dičem in peklom, da se ni upiralo raznim izkoriščevalcem in krvošesom.

Se ni dolgo, ko sem videl sliko, kako Stojadinovič drži roko v Hitlerjev pozdrav. Ali je tak človek potem zaupanja vreden? Cvetković in Marković pa tudi ne. Že od leta 1921 je bilo toliko strank v Jugoslaviji, kolikor je prišlo ljudi skupaj. Vsakdo je bil za drugačno vladlo. Vedel sem že tedaj, ako se bodo tako kavalir, ne bodo nikamor naprej prišli. Res ni bilo tako kot bi si marsikdo želel, toda življenje so si pa le dobro napravljali, pa bilo že na kmetih ali v mestih. Vse bi šlo še lepo naprej, da se ni ta nemška divjad priklatlja v naše lepe kraje in brezobzirno

pregnala izobraženo in mirno ljudstvo.

Ko človek prebira te-le vojne kolobojce, se mu zdi, da bi bilo res bolje, če bi bil predsednik Roosevelt bolj diktatorski. Potem bi bil na hitro opravil s špionom Wiereckom; dal bi mu, kar spada špionom in vlada bi ne imela toliko stroškov. Amerika bi bila tudi na boljšem stališču, ako bi bil Roosevelt mogel delati po svoji volji, kar se tiče oboroževanja, ako bi mu ne bili metali polen pod noge razni kapitalisti in apizurji. In tako so nemški in japonski krivoloki dobro vedeli, da se Amerika ni treba bati, ker ni skoraj nič pripravljena na vojno.

Sedaj se tudi veliko piše o dveh generalih, ki sta dremala na Havajih in v Pearl Harborju, namesto da bi vršila svojo dolžnost, za kar sta bila odstavljena. Ampak se sliši, da bosta za pokojnino vprašala. Ja, penziona sta res vredna, toda kakšnega. V vsaki drugi deželi bi ga že bila prejela, demokracija pa še premišljuje, kaj naj stori v tej zadevi.

Tu in tam se sliši, da je treba moliti in dajati za maše, da nas bo vsega močnejši bog obvaroval vsega hudega. Saj so v stari domovini tudi molili, ampak bog jih je tako grdo zapustil, da z njimi zdaj delajo, da je groza. In še njegovi izvoljenci niso nič izvezeti. Kako neki to? Ali je tudi nanje pozabil, ali ga pa ni doma?

J. Pintar. 10.

Se veselijo velikonočnih praznikov

Wilmerding, Pa.—Blizajo se velikonočni prazniki, ki so bili posebno imenitni v starem kraju. Veselili smo se predvsem velikonočnih pirkov, kolačev in potic in tudi kakšno meseniko ali kračo so pripravili za te praznike. Če so mogli, so nam stariši kupili tudi nove hlače in nas malo razveselili. V tistih krajih, kjer sem bil jaz rojen, smo bili siromaki. Večinoma vsi nismo imeli drugega veselja, kot če smo dobili kaj dobrega za pod zob. In tako smo se vsaj ob velikonočnih praznikih najedli.

Naj mi bo dovoljeno, da v Prosveti povem, kakšne velikonočne praznike letos pričakujem. Ne pričakujem pirkov, kolačev ali potic, ampak nekaj bolj vselega. Ko sem se oni dan odpravil, da grem malo tja, kjer se shajajo tisti, ki radi pijejo, nekdo potrka na vrata in pravi, naj gre kdo izmed nas k telefonu, ker nas kliče Edward iz vojaškega taborišča. Hči Angela gre takoj z njim, jaz pa z njima. Najprvo ona govori z Edwardom, potem pa se meni da telefon. Bil sem v dvomu, če ga bom razumel na tako daljavo, ampak glas je bil tako čist in razločen kot bi se pogovarjala pri mizi.

Vpraša me, kako je doma. Povem mu, da je za enkrat vse v redu. Pa tudi jaz ga vprašam, kako in kaj. Odgovori mi, da je tudi z njim vse dobro, da je že korporal in da bo za veliko noč dobil šest dni dopusta. Vpraša me glede vojnje, če bi bil kaj hud, če pride z aeroplanom, ker bi stalo nekaj več denarja. Tako bi imel več časa za oprave doma. Pravi tudi, da ima sto-

tak. Odgovorim mu, naj le pride z letalom, če ima toliko, da bo lahko prišel domov, za povratno vožnjo mu bom pa jaz dal.

No, Rudolph je tudi pisal, da pride na dopust za veliko noč. Torej če ne bo kakšne spremembe v tem, bo imel Hudale letos veselo velikonočne praznike. To bodo moji veseli pirkhi.

Martin Hudale. 300.

Jubilejni večer zaslužnega moža

Cleveland.—V soboto, 11. aprila, se bo vrtil pod okriljem Cankarjeve ustanove jubilejni večer v priznanje našemu zaslužnemu možu v borbi za socialno pravičnost — pisatelju Etbinu Kristanu. Slavje se bo vršilo v Narodnem domu na St. Clairju ob priliki njegovega 75. rojstnega dneva.

Brez dvoma je tak banket zaželjiv od vsakega pravičnega čutečega posameznika, ki je opazoval ali se seznanil s pisateljevim delovanjem zadnjih petdeset let—in gotovo se potrudil in udeležil tega važnega slavlja. To ne bo nobena demonstracija posamezniku—pisatelju Kristan sam to odklanja—pač pa obujenje spoznanja za dobro in pravično stvar, ki je našega vitalnega pomena in pa priznanje idejam, ki so bile prinešene pred nas po njem. Če to kaj šteje za nas, je on med nami, če ne, ga ni, ker priznanje brez iskrenosti nima trajne vrednosti.

Spominjam se iz razgovorov in razprav, ki smo jih imeli s Kristanom pred nekaj leti, kako močno je vcepljeno v tem možu človekoljubje. V boju je bil vedno dosleden in pošten, neomahljiv v veri za napredek človeške družbe. Na vprašanje, kako je odbijal nasprotnike pri svojem delovanju, je nam dejal: "Kadar je šlo glede principov ali organizacije, sem povedal in zakričal ostro, na osebnost obmetavanja pa nisem odgovarjal, osebne mušice se ponavadi utopijo v svoji vodi ali pa prej ali slej pridejo do pravega spoznanja." Kako resnično in dosledno je to v življenju. Jaz poznam več takih kritikov, ki so svojočasno drli za profesionalnimi demagoškimi obmetavalci in danes jim je žal, ker čas je dokazal drugo, kar so jim zapeljevalci prvotno trdili in natvezili.

Kot književnik in politik se je Etbin Kristan držal socialističnih načel, kar pa ni bila lahka stvar za časa njegovega oranja te ledine in tudi v materialnem oziru škodi, ker danes še vedno gospodarijo komercialni politiki. Njega tudi revščina ni nikoli zastrašila in ostal je zvest svojim načelom v pisanju in govoru.

S Kristanom se je godilo kot z onim profesorjem, ki ga je omenil T. V. Smith, profesor filozofije na univerzi Chicago, ko je govoril zadnjo soboto v tujakšnjem "City Clubu". Dejal je: "Nekoč so poslanci v državni zbornici obtožili svojega kolega—ki je bil profesor—socializma. Ko se je vršila porotna razprava, hiso mogli razsodniki priti do zaključka, po katerem paragrafa lahko kaznujejo profesorja vsled socialističnega prepričanja. Niso vedeli, kaj pomeni beseda socializem.—Končno se pa vprašali obtoženega profesorja,

Ralph A. Bard, pomožni maršarski tajnik.

naj jim pojasni, kaj je socializem, da ga bodo mogli soditi. To je doživljal tudi Etbin Kristan. Kdor je čital in zasledoval članke, ki jih je pisal Etbin Kristan v Cankarjevem glasniku zadnja štiri leta in pol, bo priznal, kako dosleden je bil gled svetovnih dogodkov in mednarodne politike—kar narekoval je mesec za mesecem in dogodivščine so šle po njegovih napovedih. Takrat se mogoče nam ni zdelo važno, ali sedaj pa vidimo, ko se nahajamo v tem tragičnem položaju, ko postaja svet ena samnorišnica, nam je šele jasno, kako dalekoviden je bil Kristan v svojih izjavah in priporočilih v Avstriji, Jugoslaviji in Ameriki. Zato je prav, da posetimo njegov jubilejni večer ob njegov 75-letnici v obilnem številu in ga obdržimo v naši sredi, da bo po svoji zmoglosti nadaljeval svoje koristno delo. Če je kakšen veleum med ameriškimi Slovenci, je to Etbin Kristan. Nsvidenje.—Louis Kasterle.

Zarjani gredo v Detroit

Cleveland.—"Večni popotnik ima v načrtu, da ob prihodnjem nedeljo, 5. aprila, mahne s pevskim zborom Zarjo v Detroit. Menda vsi veste, da bo tamkajšnji pevski zbor Svoboda imel veliko proslavo ta dan, ko bo obhajal svojo 25-letnico. Ker je bila Svoboda tudi pri nas v gosteh na zadnji zahvalni dan, je seveda naša sveta dolžnost, da jim tudi mi vrnemo poset.

Kot je bilo že naznanjeno, na bo tja prifural velik bus, in gotovo tudi ne bo brez privatnih avtov. Ko bi imeli več časa za organiziranje, bi nas šlo gotovo dva busa. Je pa tudi to, da radi vojnega stanja sedaj tudi busi težko dobe, ker prevažajo vojaške novince na vse strani. Torej na svidenje, Detroitčani in drugi! Priporočamo se za potice in pirkhe za sekanje.

Anton Jankovič.

Popravek

V naslovu včerajšnjega dopisa br. V. Verhovnika je pomotoma Glasilo bi se moralo Universal Ind., ne Pa.—Ured.

Pogrevanje stare afere

Twofford, Pa.—V uvodniku Prosvete sem čital, če voli vsak sebi vlečejo, nikamor ne pride. Tako nekako delajo tudi pri Glasu Narodu v New Yorku kjer pišejo, kako lepo je Joe Runtich s telico ravnal v starem kraju, ko so ga začeli orožniki zasledovati, se je pa v tujino podal. Ta oseba sem jaz. To da se je zgodilo že pred mnogimi leti.

Glas Naroda je res lep list. Ko sem se pred letom nahajal v njih uradu, niso vedeli nič, češ, da je že toliko let preteklo. Saj menda vendar imajo vse številke lista v zalogi in za pregled sem jim pripravljen plačati. Hudeča sem rekel, da sem razpisal \$50 nagrade za tak list, ako se mi posreči ga dobiti v roke. Njih sreča je, da nimam v roki takega lista. Leta 1913 so ti gospodje enako zagodili nekemu Joletu. Oh ti ljudje, kako si kruh služijo.—Joe Runtich.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 3. aprila 1922)
Domače vesti. V Radleyju, Kans., je bil pri delu v rovu ubit Fr. Podbregar, član SNPJ.
Delavske vesti. Splošna rudarska stavka je v teku; čez 6000 rogov počiva.
Inosestavno. Na Irskem se spet pojavljajo krvavi nemiri.
Sovjetska Rusija. Prvi ruski izseljenec iz Amerike, 149 let star, se vrnil v domovino in pripeljal so s seboj 400 ameriških strojev.

Stavkujoči železničarji pospravljajo vest v Washingtonu, da je predsednik Roosevelt odredil za-sego železnice Toledo, Peoria & Western.

Vesti iz podjarmljene stare domovine

Nemški list o potujčevanju Slovencev

Nemški časopis "Das Reich", ki izhaja v Gradcu, je priobčil dolgo razpravo o potujčevanju slovenskega življa na Štajerskem, iz katere navajamo sledeče:

... Zdaj si pa naša spodnja črta spet nadeva nemško lice. Vsa krajevna imena so postala nemška. Kjer so še v avstrijskih časih trpeli slovensko imenice označbe krajev, so jih zdaj nadomestili z domačimi imeni, ki so jih poprej strokovnjaki izbrali in odobrili. Vsejedno najdemo tudi nemške nazive na trgovinah in v trgovinah. Druzi se uče nemščine v šolah in govore in pisavi ...

Zbiranje za zimsko pomoč, ki se je vršilo 25. in 26. oktobra, je bilo prava manifestacija nemškega narodnega socializma. Kjer je bilo treba odstraniti izobraževalni delom. Pri Štajerskih se seveda še vedno pozna avstrijska propaganda. Ta propaganda je kajpada poskušala v prvi vrsti ustvariti umetne potrebe in v varala je nekdo slovensko enotnostjo ...

... Naši nemški sonarodnjaki na Štajerskem so se morali zavedati zapirani sami vase, da se mogli ubraniti vsem vplivom poslovanja. Le tako so mogli ohraniti svojo narodno identiteto. Danes ni več mej pro-Slovenec. Ko smo iztrebili vse, ki so bili med nami nezadovoljni zaradi rase in narodnosti, s preostalimi lahko delamo skupaj. Naše sonarodnjake v krajih čakajo prav posebne naloge radi njihove jezikovne in kulturne zvrženosti. Zato je nemljivo, če so vzeli v roke orožje, skupaj z Nemci iz rajha se Heimatbundu ...

... Zavode nekdanje jugoslovanske države je prevzel komunistični Reichsgau. Razen vseh zgradb je prevzel tudi znani inženirski Rogaški Slatinski in Neuhäuser pri Celju, ter vse poljedelne šole. V last Reichsgaua so prešli tudi pregovorniki v Vojeno ...

... iz nemškega lista "Das Reich" se navajamo sledeče odstavke, katerih nacisti opisujejo pomen in potek potujčevanja slovenskega ljudstva na Štajerskem:

"Ko so uradni civilni upravitelji v voditelji Heimatbunda zapeli s svojim delom, ni bilo ljudi, na katere bi se mogli navedeti. Nastale so velike težave zaradi prebivalstva in zaradi pomankanja. Delni uspeh je prišel od tistih, ki so razni upravni organi dobili razumel položaj. Zato se je izbral svoje soavtorje skoraj samo iz odgovornih upravnih edinic Reichsgaua. Zato tudi ne bo nobenih težav z uslužbenci, ko gre samo o to, da se novo ozemlje čimprej vtelesi Gaueu ...

... Več kot tisoč vzgojiteljev in vzgojiteljic, ki jim je bilo namenjen pouk 80.000 otrok, je razdeljen v splošnem delu. Zato je dal Gau Steiermark, ki po večini izprašani učitelji in učiteljice, nekoliko dijakov in dijakinj iz zadnjega letnika učiteljic, ter voditelji in voditeljice Hitler's Jugend in Reich Deutscher Maedchen. Med njimi najti le malo učnih možnosti. Šolsko leto se je začelo po načrtu, prvo leto s celim letnim programom. Za ljudski šoli so prišle višje šole in kratkimi je bilo možno namenjati pouk tudi v obveznih in neprofitnih šolah. Ustanovili so tudi petnajst obrtnih šol. Namesto jugoslovanskih obrtnikov za civilno upravo smo ustanovili upravo po zgledu Reicha. Največji deželni okraj je sedaj Maribor (112.000 prebivalcev). Celje (137.000 prebivalcev) in Ptuj (102.000 prebivalcev). Dva manjša okraja sta v Mariboru in Celju.

... Izgibajo se ostroti, če se ne morejo. Smo življenje v podzemju delu preuredili po načrtu in razmerah življenja v Reichu. Z od 15. oktobra na dan so vsi nobeni carinskih uradnikov ali potnih listov. Nemci se Reicha prihajajo sem brez vsake ovire.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.)
2. marca 1942.

Naša Amerika hoče vedeti o bodočnosti nove Jugoslavije. Kakšni načrti in smernice so v mislih voditeljev v Londonu. "Mi v Ameriki trdno verujemo ne samo v zmago demokracije, temveč tudi v prihod nove in zares demokracije Jugoslavije." Tako je zapisano v našem pismu. Kako me to spominja na ono prvo leto naše vojne tukaj. "Phoney-war" ste je takrat imenovali, ko smo imeli še dolga časa za teoriziranje in ugibanje o prihodnosti. Zdaj imamo več dela in naše misli so polne bolj neposrednih problemov: kako hitro končati to vojno. Vas se to čaka, ko boste vojno bolj občutili, boste hoteli odgovoriti bolj neposrednim vprašanjem. Z dolgoročno politiko pa moramo vendar poskušati gledati preko konca te vojne, tja, kar pride po vojni. Domisljije je treba za to, da računamo s pravimi faktorji in da pustimo dovolj prostora za neznanke, ki bodo po vojni stopile v račune.

"Naše ljudstvo bo odločalo o povojni Jugoslaviji. Kaj mi, kaj naše smernice — mi smo le zastopniki Jugoslavije v inozemstvu, njena vlada v Londonu. Naša bodoča politika, naše smernice za bodočo Jugoslavijo so pri ljudstvu, ki živi tam. Od ljudstva zavisi, kakšna bo bodočnost. In pa od vsesplošne ureditve povojne Evrope. Mi ne moremo in ne maramo iti svoje pot. Naši načrti se morajo skladati z načrti drugih držav."

Tako mi je govoril naš ministarski predsednik dr. Slobodan Jovanović. Tako razume on demokracijo — ustrojeno državo. "Demokracija — kakšna demokracija: ameriška je drugačna, kakor angleška. Ministri v Ameriki — državni tajniki — niso politično odgovorni parlamentu, odgovorni so samo predsedniku. Angleški parlament pa kliče svojo vladu na odgovor in položiti mora svoj račun." — Spominja sem se, da sem tudi jaz včasih poslušala ustavno pravo na ljubljanski univerzi. Spominja sem se profesorja Pitamike, ki je bil kasneje jugoslovanski poslanik v Washingtonu. Niso mi bile popolnoma nove te teorije o državnih oblikah. Vidite, tako kaže dr. Jovanović med znanstvene teorije ustavnega prava. Kaj čuda, saj je bil njegov pred

je bila v Freedom House. Društvo American Friends of Yugoslavia je povabilo veliko število prijateljev jugoslovanskega naroda, ki so se prireditve udeležili v polnem številu. Slavnosti je prav tako prisostvovala množica jugoslovanskih izseljencev ter delegacija jugoslovanske vlade v Združenih državah: ban dr. Subotić, ministri Bogoljub Jelić, Sava Kosanović, Franc Snaj, dr. Boža Marković in dr. Miloš Trifunović. Proslave se je udeležil tudi jugoslovanski poslanik v Washingtonu Konstantin Fotić. Med uglednimi predstavniki vojaštva so bili prisotni polkovnik Fortier, prejšnji vojaški odposlanik v Jugoslaviji, polkovnik Dragutin Savić z jugoslovanskimi letalskimi častniki, podpolkovnik Ž. Radojčić, naš vojaški odposlanik v Washingtonu in veliko število jugoslovanskih pomorščakov.

Ambasador Biddle, ki je bil v času nemškega napada na Jugoslavijo poslanik Združenih držav v Beogradu, se je v svojem ognjevitom govoru spomnil na veličasten odpor Jugoslavije in na pomen njene borbe.

Major George Fielding Eliot, znani vojaški strokovnjak, je v svojem govoru razložil važnost sedanjega odpora generala Mihajlovića, njegovih častnikov in jugoslovanske vojske, ki se danes bori z zavezniki in katerih borba je izredno važna za razvoj vojne situacije na Balkanu. Major Eliot je zlasti poudaril, da bo vojska generala Mihajlovića spomladaj lahko odločila usodo Balkana.

O proslavi 27. marca je zlasti lepo pisal newyorški tisk, ki ji je posvetil toplo pažnjo. Zlasti je dala poudarek tej svečanosti prisotnost polkovnika Savića in njegovih jugoslovanskih letalcev.

Pismo iz Londona

(Izvirno poročilo Prosveti.)
2. marca 1942.

Naša Amerika hoče vedeti o bodočnosti nove Jugoslavije. Kakšni načrti in smernice so v mislih voditeljev v Londonu. "Mi v Ameriki trdno verujemo ne samo v zmago demokracije, temveč tudi v prihod nove in zares demokracije Jugoslavije." Tako je zapisano v našem pismu. Kako me to spominja na ono prvo leto naše vojne tukaj. "Phoney-war" ste je takrat imenovali, ko smo imeli še dolga časa za teoriziranje in ugibanje o prihodnosti. Zdaj imamo več dela in naše misli so polne bolj neposrednih problemov: kako hitro končati to vojno. Vas se to čaka, ko boste vojno bolj občutili, boste hoteli odgovoriti bolj neposrednim vprašanjem. Z dolgoročno politiko pa moramo vendar poskušati gledati preko konca te vojne, tja, kar pride po vojni. Domisljije je treba za to, da računamo s pravimi faktorji in da pustimo dovolj prostora za neznanke, ki bodo po vojni stopile v račune.

"Naše ljudstvo bo odločalo o povojni Jugoslaviji. Kaj mi, kaj naše smernice — mi smo le zastopniki Jugoslavije v inozemstvu, njena vlada v Londonu. Naša bodoča politika, naše smernice za bodočo Jugoslavijo so pri ljudstvu, ki živi tam. Od ljudstva zavisi, kakšna bo bodočnost. In pa od vsesplošne ureditve povojne Evrope. Mi ne moremo in ne maramo iti svoje pot. Naši načrti se morajo skladati z načrti drugih držav."

Tako mi je govoril naš ministarski predsednik dr. Slobodan Jovanović. Tako razume on demokracijo — ustrojeno državo. "Demokracija — kakšna demokracija: ameriška je drugačna, kakor angleška. Ministri v Ameriki — državni tajniki — niso politično odgovorni parlamentu, odgovorni so samo predsedniku. Angleški parlament pa kliče svojo vladu na odgovor in položiti mora svoj račun." — Spominja sem se, da sem tudi jaz včasih poslušala ustavno pravo na ljubljanski univerzi. Spominja sem se profesorja Pitamike, ki je bil kasneje jugoslovanski poslanik v Washingtonu. Niso mi bile popolnoma nove te teorije o državnih oblikah. Vidite, tako kaže dr. Jovanović med znanstvene teorije ustavnega prava. Kaj čuda, saj je bil njegov pred

legal and constitutional historian": tako ga je imenoval Vice-Chancellor univerze v Cambridgeu. In tak je tudi na zunaj. General Simović je bil pojav, kakršne človek pričakuje, da jih najde kot voditelje revolucije, spontanosti ljudskih pokretov. Profesor Jovanović je skromen pojav za pisalno mizo, za ozadje ima steno znanstvene knjižnice. Trdo in temeljito raziskuje in ustvarja formule: kakšna oblika človeške družbe — države — je najsrečnejša za njene člane, kako jih je izoblikovala preteklost, kako jih bo razvila bodočnost. Kako usmeriti, priveriti svoje ljudi v državo, ki najbolje zadovoljuje njihovo značaj, njihovim težnjam.

Mogoče se bo zdelo čudno, da je učenjak predsednik vlade v času, ko divja vojna po vsem svetu. Pa poglejte nazaj v čase preteklosti svetovne vojne. Videli boste častljivo postavbo profesorja-učenjaka Tomaža G. Masaryka na čelu češkoslovaškega naroda. Vodil ga je med vojno pogumno kot bi ga ne bil nihče med generali. Vodil ga je po vojni modro kot bi ga ne bil nihče med politikami.

Profesor Jovanović mi zatrjuje, da je bilo njegovo življenje "tako nič posebnega". Rodil se je v pregnanstvu, v Novem Sadu. Njegov oče se je ukvarjal s politiko, ... on da, veliko bolj, kakor sem se jaz ... pa je moral zapustiti svojo deželo, takratno majhno Srbijo, šel je preko meje v Novi Sad in tam se je rodil sin Slobodan. Studiral je na gimnaziji v Beogradu. Šel je na univerze v Švici in Franciji. Promoviral je v Ženevi, tam kjer je bilo pozneje središče Zveze narodov. Prišel je domov v Beograd. V glavnem je bila univerza središče njegovega življenjskega dela. Tako je bilo njegovo življenje res tako urejeno in mirno do lani. Potem pa se je vse preobrnilo. Stopil je v jugoslovansko vladu in kmalu za tem je moral bežati z njo iz dežele. Z begunci je prepotoval pol sveta predno so prišli v London. In zdaj je ministarski predsednik.

"V Ameriki verujemo v prihod zares demokracije Jugoslavije". Predsednik Jovanović je veselo tega. Smeje se prijazno. "Ali v Ameriki preveč mislijo na 'šeste-ga januarja', na 'šestojanuarski preobrat.' Mislijo, da se po njem tam ni nič spremenilo. To je minilo, onih časov tam ni več bilo, ne mogli bi več biti, ne mogli bi se vrniti. Življenje je dalje, vsak dan drugačno. Koli-ko se je od takrat spremenilo po Evropi, pa se je spremenilo tudi pri nas. Poznate ono povest o Winklerju, ki je šel spat za sto let, pa se je zbudil in hotel vedeti, kje je George Trety. Ni ga več bilo. Ni se treba bati, da bi se preteklo vrnilo. Kaj bo prišlo? Naša vlada ima svoj program. Liti program kot ga je sestavila Simovićeva vlada, 'ko je zapustila deželo. Naš namen je obnoviti demokracijo monar-hijo. In v njej delati na obsežnem socialnem programu, ki smo si ga zastavili kot najvažnejšo nalogo. Seveda, sporazum s Hr-vati obdrži veljavo in ima isti veliki pomen, kot ga je do-bil, ko je hrvaški voditelj dr. Maček stopil v našo vladu."

Angleži imajo radi profesorja-premierja iz Kingston House. Kdor pozna Angleže, bo verjel, da je to pristrano. Tukaj — ma-likod drugje — je še prizna-na vrednost in poštenost takega resničnega akademskega moža.

Dolenja.

Ameriški listi ob obletnici 27. marca

Hitlerjeve vojne se nikdar ne končajo

Leto dni je tega, ko je Hitler dobil v južnovzhodni Evropi svoj prvi udarec. Jutri bo obletnica dneva, ko so se Jugoslavlani dvignili v svojem srdu in vrgli vladu, ki je dva dni poprej popustila na Dunaju pred nemškimi zahtevami po prosti poti skozi njihovo državo. Narod je demantiral uradni "da" z gromovitim "ne", ki je pripravil pot ropanju, bombardiranju in klanju v deželi. Vendar bo ta usodna, a junška odločitev kmetijskega naroda, ki se je, kakor njegovi predniki, odločil rajši "častno umreti kakor sramotno živeti" spremenila tok zgodovine prav tako kot ga je spremenil odpor Srbov proti muhamedanski invaziji leta 1389. Takrat so se prav tako uprli proti barbarskemu navalu z vzhoda, kakor se sedaj upirajo barbar-skemu navalu z zahoda: v nobenem slučaju zastoj, kajti, če bi ne bilo odpora zadnji pomlad, bi bila zgodovina letošnje pomladi čisto drugačna. Zaradi nepriča-kovanih ovir, ki jih je povzročil jugoslovanski odpor, Hitler ni mogel napasti Rusije takrat, ko je hotel. Če bi tega ne bilo bi morda zavzel Moskvo še pred zimo. Morda bi se izognil silnim izgubam v moštvi, ki so povzročile, da je danes odvisen od najemnikov svojih nezadovoljnih satelitov. Morda bi premagal odpor Turčije in potolkel Angleže v Siriji, Iraku in Iranu. V času, ki ga je izgubil v vojni z Jugos-lavijo in Grčijo, bi lahko navalil na vrata Srednjega vzhoda in končal že lani, kar je prisiljen poskušati letos.

V marcu lanskega leta so mu Jugoslavlani zastavili pot in pre-križali osvojevalcu račune — v letošnjem marcu se mu še vedno upirajo. Borili so se trdo in uspešno v vaseh in v gozdovih in v nedostopnih utrdbah njihovih visokih gora. Srbska vojska je še vedno aktivna pod poveljništvom generala Draže Mihajlovi-ća, narodnega junaka, ki je po-stavljen v vladi v izgnanstvu za vojnega ministra. Srbska vojska je najjasnejši znak za Hitlerjev propad. Zgled Jugoslavije, ki se z organizirano armado upira še leto dni po svojem porazu, je udarec v obraz "nacističnim pripo-vedkam o zmagi in o upanju na mir.

Hitler je preplaval in zasedel skoraj vso Evropo. Razorožil je vojašnice, si podvrgele narode, razgalil njihove vlade, pokradel njihove denarne ustanove in po-žrl njihovo hrano. Ne ene de-žele si ni podvrgele. Ne enih vrat, skozi katera je vlomil, ne more pustiti nezastraženih. Do sedaj si navzlic neverjetnim naporom ni pridobil ničesar drugega kot nove sovražnike. Pri pogledu na Jugoslavijo leto dni, odkar si jo je "pokoril", lahko razvidi, da je delo zavzemanja še vedno ne-končano delo. Hitlerjeve vojne se nikdar ne končajo.

—(New York Times, 27. marca 1942)

For VICTORY

BUY UNITED STATES DEFENSE BONDS STAMPS

Slovenska Narodna Podporna Jednola

2657-59 So. Lawndale Ave. Chicago, Illinois
GLAVNI ODBOR

Izvršni odbor

VINCENT CAINKAR, gl. predsednik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER, gl. tajnik 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
WILLIAM RUM, pomoč. taj. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL, gl. blaginjak 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
LAWRENCE GRADISHEK, tajnik bol. odd. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MICHAEL VRHOVNIK, direkt. mlad. oddel. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
PHILIP GODINA, upravitelj glasil. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JOHN MOLEK, urednik glasil. 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Podpredsedniki

MICHAEL R. KUMER, prvi podpredsednik Box 64, Universal, Pa.
CAMILUS ZARNICK, drugi podpredsednik 3307 W. 68th St., Cleveland, Ohio

Dистриktni podpredsedniki

JOS. CULKAR, prvo okrožje 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
JAMES MAGLICH, drugo okrožje R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
RAYMOND TRAVNIK, tretje okrožje 7955 Middlepointe, Dearborn, Mich.
JOHN SPILLER, četrto okrožje 3927 Randall St., St. Louis, Mo.
URSULA AMBROZICH, peto okrožje 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
EDWARD TOMSIC, šest. okrožje 833 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odbor

MATH PETROVICH, predsednik 553 E. 181st St., Cleveland, Ohio
VINCENT CAINKAR 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
F. A. VIDER 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
MIRKO G. KUHEL 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
JAN RUPAN 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
DONALD J. OTTICH 1837 So. Trumbull Ave., Chicago, Ill.
RUDOLPH LISC 700 E. 200th St., Cleveland, O.

Porgini odbor

ANTON SHULAR, predsednik Box 97, Arma, Kansas.
FRANK VRATARICH 213 Tenth St., Luzerne, Pa.
ANDREW VIDRICH 19011 Muskota Ave., Cleveland, Ohio.
JOSEPHINE MOČNIK 706 Forest Ave., Johnstown, Pa.
778 E. 180th Street, Cleveland, Ohio

Nadzorni odbor

FRANK ZATTE, predsednik 2301 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.
ALAN MEDVEREK 19098 Arcade Ave., Cleveland, Ohio.
ANDREW GRUM 17183 Snoden, Detroit, Mich.
JOHN OLIP 231 So. Prospect Ave., Clarendon Hills, Ill.
FRED MALGAI 25 Westcote Ave., Peru, Ill.

Zdravniški

F. J. ARCH 618 Chestnut St., N. E., Pittsburgh, Pa.

Poglavje o produkcijijskem pogonu

War Production Board, Washington, D. C.

Ameriške industrije začenejo veliki "vojni produkcijski pogon," obsežno tovarniško ofenzivo. Do tega je prišlo takole:

Vojna v teh časih je skoraj povsem stvar ljudi in strojev. Puška s bajonetom v rokah naj-hrabrejšega vojaka ni kos tanku z jeklenim oklopom ali letalu-strojmoglavniku z bombami.

In tako je predsednik postavil pred nas visoke cilje za leto 1942. Rekel je, da ameriški delavci v ameriških tovarnah morajo proizvesti 45.000 tankov in 60.000 letal in 20.000 protizrač-nih topov in 8.000.000 ton trgov-skih ladij.

Vsakdo se je zavedel, da mo-ramo imeti to opremo, vsakdo je bil pripravljen storiti vse mogoče, da jih dobimo. Indus-trije in delavstvo Združenih drž-av so na delu, da jih dobimo.

Ni pa zadosti težko delo, pač pa moramo vsi delati skupno. Združeno delavstvo in uprava in vojne oblasti pa morejo na-praviti načrte, odkriti načine za hitrejšo produkcijo; skrajšati pot, ki vodi do velikega cilja.

Združeni stojimo in združeni korakamo naprej. To je duh, ki je za vojnim produkcijskim pogonom, gibanjem, da se dose-že več in več ni še vedno več produkcije orožja, ki ga potre-bujemo — in da dosežemo to produkcijo s sodelovanjem.

Poziv na ta pogon je prišel od predsednika samega, namreč v pismu Donaldu M. Nelsonu. Mr. Nelson je načelnik War Produc-tion Boarda in on je nekega več-čera v marcu govoril delavcem Združenih držav. Govoril je čez radio delavcem, ki delajo pri strojih, in onim, ki delajo pri upravi. Pozval je na 25-odsto-ten povisek produkcije; rekel je, da je treba to izvršiti danes, letos, in da za to bo treba vsiga, kar je v nas. Nujno je pozval delavstvo in upravo, naj v svo-jih tovarnah ustanovijo skupne odbore in delavstva (manage-ment-labor committees), odbore za udeleževanje vsake sugestije, ki utegne dovesti do večje produkcije, vsake sugestije gle-de sprejem prakse v delavnici ali sprememb orodja ali morda celo samega načrta produkta.

Ta nagovor je imel za posledico večji naval pism in brzo-javk kot jih je kdaj prišlo na WPB ob enaki priliki. Prišle so navdušene obljube podpore s strani voditeljev delavskih or-ganizacij in industrialcev in iz-med navadnih vojakov v naši produkcijski armadi.

Štiri dni kasneje je Mr. Nelson pisal vsem kontraktorjem in "vsem prizanim zastopnikom delavstva" v tovarnah, ki izde-lujejo tanke, ladje, letala, to-pove in strojno orodje — ono o-rodje, ki reže in oblikuje ko-vine in izdelujejo druge stroje. Prosil jih je, naj do 1. aprila poročajo, kako se organizirajo

Srbski junak

General Draža Mihajlović je 49 let star, šest čevljev visok, koščat, plavalas, s plavimi očmi. Rad se šali. A bojuje še kakor divja mačka. Ta človek je ma-lone sam vrnil Jugoslavijo v vo-jno in tako obnovil edino bojišče v zasadeni Evropi. Kjeroli bo Hitler začel svojo pomladno ofenzivo, bo srečal Mihajlovića, pripravljenega za odločilni uda-rec.

Srbski poveljnik je postal pravilna oseba. V gorskih utr-bah je zbral disciplinirano arma-do več kakor sto tisoč rodolju-bov, ki so prisegli, da bodo rajši z njim umrli kot pa se predali. Nekako je spravil skupaj manjšo letalsko silo. Celu mehanizirane čete ima, tanke, ki so jih druge-ga za drugim zaplenili Italija-nom in Nemeem v mnogih vročih bitkah. Odbil je divizijo za divi-zijo nacističnih vojakov, ki so jih poslali, da ga uničijo. Brezob-zirno nacistično bombardiranje srbskih mest in pokolji v mno-gih predelih je bilo samo delno maščevanje Mihajloviću. Sedaj ga napada pet bolgarskih divi-zij, ki prodirajo od vzhoda proti Ni-šu. Končno, ti Bolgari vsaj niso med tistimi, ki bodo korakali za Hitlerja v Rusijo.

Nekoliko letal je priletelo iz Rusije v Srbijo. To pa je vsa pomoč, ki so jo dobili. Težave pri pošiljanju pomoči so velike. Če bo kaj našega "lend-lease" streliva prišlo do tega otoka od-pora, ga nihče ne bo znal bolje uporabiti od Mihajlovića. Oblju-bili smo pomoč Jugoslaviji. Ni prepozno.

—(New York Times v uvodniku 26. marca 1942)

POTREBUJEM GOSPODINJO

Sprejme se ženska srednje starosti za gospodinjstvo na farmi. Dober dom za pravo osebo. Samo rene ponu-ba naj se pošlje na naslov: VDOVEC, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

—(Adv.)

For Victory...

Buy U. S. DEFENSE BONDS STAMPS

ŽUPAN ŽAGAR

SLAVKO SLAVEC

(Se nadaljuje.)

Ali je istočasnost ženinega pisma in tega povelja samo slučajna? Ali je oboje posledica prebite fronte? Dotedanje usode so Žagarju čustva tako ustrojile, da se je bal verjeti, kar je bila njegova najbolj vroča želja. Brez pretiranega pričakovanja je šel na novo pot. Znano mu je bilo, da vodijo taka povelja tudi lahko v delavske stotine, ki kopljejo strelske jake v fronti. Gozd pa je vendar varnejši nego fronta.

V zbirališču se nekaj dni sploh niso zmenili zanj. Znova se je pričelo tisto mučno, ubijajoče čakanje, ko človek ne ve, kaj nameravajo z njim in kam ga pošljejo. Par delavskih stotinj so opremili na dvorišču ter jih odpotali. S pomilovanjem so gledali za njimi tisti, ki so ostali. Vsakdo se je bal, da bodo klicali tudi njegovo ime.

"Dokler nas ne kličejo, je slabo. Ko nas pokličejo, bo slabše," so govorili.

Neko jutro so poklicali tudi Žagarja. Vdano je prevzel papirje, s katerimi so ga po železnici odpotali v veliko tuje mesto.

Tam so ga zaprli v temne hodnike, kjer je že mnogo drugih sedelo in čakalo. Na koncu dolge vrste se je belilo par slečenihi ljudi, ki so jih v predelkih spuščali skozi ozka, nizka vrata. Na njegovem koncu so vstopali novi ljudje in vsa vrsta se je počasi pomikala proti vratom. Vsakih par minut se je pomaknila za pol koraka. Čez dobre tri ure se je tudi Žagar pridružil z vrsto do drugega konca. Pri vratih stoječi vojak je tudi njemu pomignil, naj se sleče. Kmalu so se vrata odprla in Žagar je stal nenadoma pred gručo vojaških gospodov, ki so se izza pogrbenje mize prav radovedno ozirali vanj. Visok častnik s stekleno ploščico v desnem očesu ga je vsega pretipal in medtem večkrat kaj zapisal v list na mizi.

"Za fronto prebirajo," je slišal pozneje, ko se je v dolgem hodniku zopet oblačil.

"Se tisti večer je romal nazaj v zbirališče. Počasi so polzeli novi dnevi neznanega, negotovega čakanja. Zopet se mu je zdelo, da so pozabili nanj. Koncem tedna pa so se ga spomnili. Pozvali so ga v pisarno ter ga o vsem njegovem življenju natanko izprašali. Premetavali so knjige in liste, primerjali in beležili. Po daljšem zapisovanju so mu oddali nekaj drobiža, običajno vojaško plačo zadnjih dni, ter ga odpotali. Čez dobro uro so ga znova povabili prede.

Staričav narednik z visečimi brki mu je dal neke papirje:

"S tem se popeljete v domače kraje. Tam se zglaste v mestu pri gosposki. Župane kličejo na njihova mesta. Z vojaščino ste za sedaj opravili."

Poudaril in zategnil je besedi "za sedaj". Obenem se je zagonetno namuznil.

Žagar se je priklonil. V spalnici, podobni dolgemu skednju, je stlačil svoje stvari v nahrbtnik in odšel na postajo.

Na dolgi vožnji je večkrat prebral papirje, ki so mu jih dali, od prve do zadnje črke, tudi vse tiste besede, katerih pomena ni povsem razumel. V dolgi gozdni samoti se je bil misli na županovanje čisto odvadil. Prepričan je bil, da za tiste, ki so tedaj odločali o usodah njegove vasi, ni prav županov in so ga zato pahnili v dolge mrazov in močvirja. Po svoji najboljši vesti se je upiral pustošenju in uničevanju, ki ga je človeška zloba sipala na rodno vas. Zlo je bilo močnejše od njegovega odpo-

ra. Okužilo je dolino, hiše in ljudi, tudi tiste, ki so bili kri od njegove krvi, in ga strmoglavilo. Polagoma se je v šumi privadil misli, da ne bo nikoli več županov.

Tudi papirji, ki jih je imel v žepu, ga niso omajali v tej misli. Domneval je, da ga najbrže kličejo samo na odgovor in bo morda kmalu romal nazaj v vojaško stiskalnico človeških usod.

V mestu pri gosposki ni bilo več obilnega, resnega gospoda z neobritimi lici in ščipalnimi kom na ravnem nosu. Zdaj so ga peljali pred gladkega gospoda srednje rasti. Njegovo mladostno, smejoče se lice je bilo v čudnem nasprotju z blestečo plešo, ki se je od visokega čela ulivala po gladki lobanji čez teme skoro do tilnika.

"No, pozdravljeni," mu je gospod ponudil roko in ga rahlo potisnil na stol ob svoji pisalni mizi. "Tudi vas nam je treba pri obnovi. Ljudje silijo domov. Mnogi so že doma."

"Toda," je rekel Žagar, "saj so mi županstvo vzeli. Saj nisem več župan."

"To ni prava beseda—'vzeli,'" je gospod zamigal z dlanjo pred Žagarjevim obrazom. "To je bila vojaška izpraznitev in zgodila se je pač, kakor se je. Bile so tudi neke pritožbe, res. Pregledali smo to reč. Zdaj vemo, da občina ni bila v slabih rokah. Vemo tudi, da nam je treba pri obnovi odločnih in poštenih mož. Vi se vrnite v svojo vas in prevzamete županske posle. Tajnik je že tam. Oba sta za sedaj oproščena vojaške službe. Dela bo precej. Vojska je vsekal občinam strahovite rane. Obnova bo dolga in naporna. Začeti je treba takoj."

Žagar se je pokoril povelju in se napotil proti vasi. Skozi mesto grede je gledal strašne sledove razaranja: ulice razrite, tlak razbit, tu in tam hiša brez strehe, napol ali popolnoma porušena, ljudi skoro nič, vrtovi zapuščeni in okleščeni, vrata marsikoder odprta, drugod odprtine brez vrat ali zadelane s sirovimi deskami, okrušeni ogli, odbit omet in tu in tam kupi nesnage, kamenja in vsakovrstne šare.

V predmestju ni bila niti ena hiša cela. Poljana pred mestom je bila razrita od jarkov in jam, preprežena z rjavo bodečo žico, v kateri so tu in tam tičali kosi prepelele vojaške obleke, izprano pasovje, kakšna polomljena puška ali predrti vojaški škodela.

Cesto je preručal plevel. Vdrtine so jo ponekod tako pokvarile, da je bilo težko določiti, kod se vije. Ob njej so ležali kupi granat vseh velikosti. Gruče tujih vojnih ujetnikov so šarile ob njih.

Žagar je stopil na razrit holmec z napol raztresanim utrdbenim vencem iz cementa na vrhu in uprl oči proti domači vasi. Nič več ni bilo tam rdečih streh in belih zidov, ubranih v pokojno krdo okrog cerkve in zvonika. Ta ni bil videti bolj porušena nego ob Žagarjevem odhodu. Cerkev je zijala s predrti streho na prazne, sive, razpadajoče zidove hiš, ki so bile skoro vse od kraja razkrite. Tu in tam je kakšen kos slemena čakal, da mu zadnji strešniki zdržijo v grobljo na tleh.

"Odkar so prišli naši očetje v te kraje, smo jo zidali, našo vas," se je stožilo Žagarju. "Kako hitro zna človek razdirati, kar so rodovi za rodovi gradili! Več sto let so naši ljudje zidali kamenje in les, da so si postavili dom. V dveh kratkih letih so jim tujci vse razgrebli. Prokletstvo in zlo je urnejše, učinkovitejše nego delo in ustvarjanje."

(Dalje prihodnjič.)

Dvonožec

Naravoslovne pravilnice

Spisal KARL EWALD
Prevedel FRANC BOLKA

(Nadaljevanje.)

"Duša suženjska!" je mrmralo zaničljivo govedo.

Dvonožec je medtem podrl ograjo in njegova žena je povzela vse stvari. Govedu so naložili, kolikor je moglo nositi. Ostalo so naprtili Dvonožci sami in se podali na pot k travniku.

"Zdaj se izpolni moja slutnja," je rekla krava, ki je vzdihovala pod nenavadnim bremenom. "Smrtno trudna sem v ledjah in nogah."

In ko je povorka prišla do travnika, odvrkla je krava breme in oddirjala z bikom odtod. Čuvaj je sicer hitel za njima ali obrnila sta se in mu pokazala roge, tako da je stisnil rep med noge. Dvonožec je zagnal svojo sulico za njima, ali zgrešil je cilj.

"S časom pride svet!" je rekel. "Jutri pojdem za njima in jih zopet vlovim. Zdaj postavimo šotor in spravimo naše stvari v red."

Postavili so šotor na brezluh

ku, s katerega se je videlo daleč po travniku. Na podnožju brezluhke je izvirala studenec. Čuvaj je gonil ovce na pašo in zopet domov. Dvonožec je vjel kokoš, gos in raco ter jim prirezal perotnice, da niso mogle odleteti. Na ta način je dobil polagoma mnogo ovac in koza in obilo perutnine. In ko so živali popasle to mesto, je podrl šotor in ga postavil na drugi strani—in tako dalje. Zdelo se je, da je kravo popolnoma pozabil, nekega dne pa ga je žena spomnila nanjo.

"Skrbeti moraš, da mi privedeš zopet kravo," je rekla. "Zelo pogrešam njenega mleka. In jaz in otroci rabimo novih sandal iz telečjega usnja."

Dvonožec je vzel svojo sulico, naobesil si zanke in šel iskat krave. Ko je hodil nekaj časa, zagledal jo je v daljavi. Ali zagledala ga je tudi že ona in oddirjala dalje. Konj je stal v bližini, gledal dvonožca zaničljivo in rekel:

"Ti bi gotovo rad imel moje štiri noge."

"Gotovo," je pritrdil Dvonožec.

"Kako lepo, da je neka, česa tebi manjka," je zaničeval konj. "Ti se pa že tako zdiš gospodarjem gozda."

Na to Dvonožec ni odgovoril, pripravil pa je na tihem zanko. In ne pričakovano jo je vrgel konju za vrat. Žival se je vpenjala in skakala divje gledajoč okoli. Ali pri vsakem skoku se je zanka bolj zadržila in Dvonožec ni izpustil vrvi, čeravno ga je vlekla nekaj časa po tleh. Vrv je imel tako trdo ovito okoli roke, da je zarezala v meso in je roka začela krvaveti.

Končno se je konj upehal. Tresoč se na vsih udih, je stal na tleh.

Thomas F. Hill, član delavske divizije v odboru za produkcijo bojne opreme.

Sam Palazzato in Donnie Baron, člana unije United Brewery Flour Cereal & Soft Drinks Workers, v uradu Rdečega križa v Detroitu, ki vzdržuje šolo glede prve pomoči ranjencem.

mirno. Pene so mu kipele iz gobca.

"Kaj hočeš od mene?" je zaklical. "Moje meso in mleko ne tekne; tudi volne nimam, da bi mi jo mogel odstriti."

"Izposodi si hočem tvoje štiri noge," je rekel Dvonožec. "Ti si jih vendar sam hvalil. Hoho! Le mirno! ... Če boš lepo ubogljiv, ti ne storim ničesar!"

Pri teh besedah si je ovil vrv okoli roke, prišel bliže in bliže, božal vznoženo žival, zgrabil nenadoma njeno grivo in se povzpela na hrbet živali. Vzpenjala se je, dvigala zadnje noge visoko v zrak in poskušala na vsak način otresti se svojega jezdeca. Dvonožec pa je držal grivo in vrv z rokama, trdno stiskal z nogama truplo živali in obsejal, čeravno je bilo težko. Polagoma je postal konj zopet mirnejši in Dvonožec ga je tapljaj po vratu.

"Zdaj greva po kravo!"

Pritisnil mu je pete v bokove in ga udaril. V naglem skoku sta dirjala preko travnika. Krava ni niti poskusila ubegniti, obstala je na mestu in strmela brezglasno na čudno sliko, ki se ji je pojavila. Predno se je zavedla, ležala ji je zanka za vratom in ponosno je jahal Dvonožec s svojim plenom domov.

Ko sta prišla do šotora, je skočil raz konja, gladil ga in se mu zahvalil. Ali z nobeno gesto se ni pripravljaj, vzeti mu zanko z vrata.

"Mar me ne boš izpustil?" je vprašal konj.

"Ne," je rekel Dvonožec. "Ali dam ti nekaj veliko boljšega. Pil boš iz studenca in dobival najsočnejšo travo, ki si jo kdaj pokušal. Potem se lahko vležeš in misliš na to, da si zdaj v moji službi in preživiš tvoje dni brezskrbno, če boš le zvest in voljen in hočeš opravljati dela, ki ti jih nalagam."

Nato je nakrmil konja in ga privezal k vratom šotora. Takoj zraven je stala krava privezana za kol.

"Ali se poizkusiva odtrgati?" je šepetal konj, ko se je znočilo in je Dvonožec spal.

"Ne," je rekla krava in majala z glavo. "Jaz ne zbežim več od tukaj. Naj pride kar hoče. Bilo ga je strašno videti na tvojem hrbtu. Naš gospodar je in nihče se mu ne more vstavljati."

Vrabcem pa je letal na urnih perutih skozi gozd.

"Dvonožec je vjel konja ... Jahaje sedi na njegovem hrbtu ... in privezal ga je k svojemu šotoru ... Konj je postal služabnik Dvonožca?"

"Si slišal?" je vprašala levinja svojega moža. "Mar naj jase tudi na tvojem hrbtu, kadar bo lovil?"

Lev je godrnjal grozeče in rekel:

"Samo pride naj!"

"Čuval se bo!" je odvrnila levinja zaničljivo. "In ti se ga ogibaš, strahopeten kakor si."

PEOPLES GAS DRUŽBA NAZNANJA OTVORITEV SREDIŠČA TEČNOSTI HRANE

Ta urad je organiziran v interesu programa Narodne Tečnosti, oddelke v obrambo zdravja in dobrobitne posluje—
Paul V. McNutt, direktor.

★ Ker je zdravje in energija vsakega delavskega moža in žene veliko odvisno od pravilne dijetle, hoče vsaka patriotična gospodinja napraviti svoj delež za Ameriko, in to s poslugi tečne, pravilno odmerjene hrane.

Da se pomaga Chikaškim ženskam rešiti probleme tečne hrane po nižini ceni, je Peoples Gas družba organizirala urad središča tečnosti ali "Nutrition Center". Tu lahko dobite brezplačno dobra pojasnila za načrte, kupovanje, hranjenje, pripravljanje, kuhanje in serviranje vojne hrane.

Vabljeni ste prosto uporabiti "Peoples Gas Nutrition Center". Pridite in poslušajte vse pojasnil, ki jih potrebujete, kako ravnati z vašimi dolarji za večji nakup v vrednosti hrane ... kako postreči energijo-gradečo, pravilno izmerjeno jed (obede).

KUPITE U. S. OBRAMBNE HRANILNE
ZNAMKE PRI VAŠEM BLIŽNJEM
PEOPLES GAS URADU

MODERN COOKERY CONSTANT HOT WATER SILENT REFRIGERATION GAS HEATING

Lev je položil glavo na svoje tace in ni rekel ničesar, nego samo tuhtal težke misli.

Sedmo poglavje: Dvonožec se je

Dvonožec je potoval s svojo čredo od travnika do travnika. Rastla je od leta do leta ravnata družina. Žena Dvonožca je rodila svojemu možu sedem sinov in sedem hčera, ki so vsi dobro uspevali in pomagali pri gospodarstvu in čredi.

In živali so se navadile služiti Dvonožcu in so bile zadovoljive in vesele.

Konj je nosil Dvonožca, kadar

IZ URADA OKRAJNEGA KLERKA
OKRAJA COOK, ILLINOIS

DRŽAVE ILLINOIS)

SS.

OKRAJA COOK)

V smislu določb 34. člena Illinoiskega zakona za primarne volitve, tukaj izjavljam, da barva papirja, ki se bo rabila za primarne glasovnice v okraju Cook, izvemši mest Berwyn, Chicago, Chicago Heights in Harvey, mesta Cicero in vasi Elmwood Park, Morton Grove, Skokie, Summit in Stickney, v torek dne 14. aprila, 1942, bodo sledeče:

Demokratska stranka... Svetlo plave
Republikanska stranka... Rjone

V SPRİCHO TEGA SEM JAZ
dal moj lastnorčni podpis in
pritisnil pečat okraja Cook, dne
30. marca A. D. 1942.

MICHAEL J. FLYNN
okrajni klerk
okraja Cook, Illinois
(PEČAT)

NOTE!
Save this copy of PROSVETA
It is needed for VICTORY!

SAVE

★ All Wastepaper
★ Old Rags
★ Old Rubber
★ Scrap Metal

Turn it over to some local
salvage agency

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, častnike, knjižice, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovanskem, češkem, angleškem jeziku in drugo.

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J.
TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

★

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne.—Cene zmerno, unijsko delo prosto

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2657-52 S. LAWNDALE AVENUE CHICAGO, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklopi 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in pristoje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine ki eni naročniki. List Prosveta stane za vse enake, en član ali nečlane \$6.00 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri zaslugi \$1.25 na eno leto naročnino. Torej sedaj ni varstva, niti da je list predlagatelj članov SNPJ. List Prosveta je vsa letnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list, tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročnina.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrž. države in Kanado \$6.00	Za Cicero in Chicago je \$7.50
1 tednik in _____ 4.00	1 tednik in _____ 6.00
2 tednika in _____ 3.00	2 tednika in _____ 5.10
3 tednike in _____ 2.00	3 tednike in _____ 4.20
4 tednike in _____ 1.20	4 tednike in _____ 3.30
5 tednikov in _____ nič	5 tednikov in _____ 2.40

Za Evrope je \$8.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v platu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša letnina.

PROSVETA, SNPJ,
2657 So. Lawndale Ave.
Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$

1) Ime _____ Čl. druživa št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2) _____ Čl. druživa št. _____

3) _____ Čl. druživa št. _____

4) _____ Čl. druživa št. _____

5) _____ Čl. druživa št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik _____ Star. naročnik _____